

REJSTŘÍK

A

Abraham, hebrejský patriarcha 163, 164
 Abú Šimbel 104
 chrám 112, 128, 129
 africký pravěk 19–23, 27, 34–36, 38, 40
 jeskynní malby 42
 Afrodité, ženské božstvo 148
 Agamemnón, mykénský král 154
 hrob 153
 Ahmóse I., egyptský král (1552–1527 př. n. l.) 105
 Achaimenovci
 nevýznamná íránská dynastie 176
 v čele perských dobyvatelů 177
 Achajové 150
 obléhání Tróji 152, 155, 155
 útok na Egypt 152
 acheulénská kultura 27
 Achnaton (Amenhotep IV.), egyptský král (1363–1347 př. n. l.) 105, 127, 127, 128, 128, 164
 Akkad 90
 akkadská říše 90–91
 svržení Gutejci 91, 93
 Akrotiri 137, 149
 alkohol 80, 89
 Altamira, jeskyně v Kantabrii, 47
 el-Amárna 127
 Amenemhét II. egyptský král (1411–1375 př. n. l.) 65, 128
 Amenhotep IV. viz Achnaton
 Amerika
 první přistěhovalectví 40, 40
 zemědělství 54, 59
 Amón-hir-Chopšep, egyptský princ 117
 Amón-Ré, egyptský bůh 112, 114, 125, 127, 128
 Amorejci 93, 94, 98, 163, 169
 Ámos, hebrejský prorok z 8. století př. n. l. 171
 An, sumerský bůh 84, 98
 analýzy kyseliny deoxyribonukleové u lidských pozůstatků 46
 Anatólie 54, 60, 67, 93, 98
 měď 83
 první použití tažných kár 136
 styky s Krétou 142
 styky s Mezopotámií 77–78
 vpád Chetitů 74, 159
 vpád Médů 176
 Aramejci 172
 Argos 153
 astrologie, babylonská 97
 astronomie
 babylonská 97
 egyptská 111–112
 Asýrie 94, 98
 dobytí Samaří 168, 170
 dobytí Sýrie 172, 173
 hromadné odsuny 171, 173, 174
 království Amorejců 93

Mezopotámie

styky 77–78
 výboje 173
 monarchie 134, 157, 169, 172, 173, 174, 175
 památky 174
 povinná vojenská služba 173, 175
 rozpad 173, 175
 rozsah říše 174
 surové základy výbojů 174
 šíření expanze 173
 válečné vozy 133, 174
 vojenská technika 132, 136, 170, 175, 175
 vyvrácení Izraele 172, 173
 Aššur, asyrský bůh 175
 Aššur, město 83, 172, 173
 Aššurbanipal, asyrský král (668–626 př. n. l.) 134, 157, 173, 174, 174, 175, 176
 Aššurnasirpal I., asyrský král (883–859 př. n. l.) 173
 Athény, osídlení Achajci 151
 Aton, egyptský bůh 15, 127
 Attika 150, 153
 aurignacien 42
 Austrálie
 domorodci 59
 kolonizace *Homo sapiens* 41
Australopithecus 11, 19–20, 23, 28
afarensis 18, 20
africanus 20
 velikost lebky 24

B

Babylon
 amorejské království 93
 dobytí
 Asyřany 173
 Elamity 98–99
 Chetity 94, 98
 Peršany (Médy) 178
 dobývá Jeruzalém 172
 kosmogonie 98
 náboženství 97–98
 palác 178, 179
 pod nadvládou Kašitů 133, 172
 poslední říše 176
 pověst o jeho nádheře 96
 první říše 93, 94–98
 vzpoura proti Asýrii 175
 babylonská věž 83
 Belšasar (6. století př. n. l.), chaldejský král 177, 178
 Beringie 40
 bronz 58, 58, 135, 135
 formy 59
 pancíř 155
 v Egyptě 118
 v Sumeru 88
 Byblos 91, 157

C

Cádiz 157
 Castillo, jeskyně v Kantabrii 46
 Čatal Höyük v Anatólii
 cihlové stavby 60, 67
 měď 58
 skulptura 61
 cihlové stavby 67
 cín
 z Anatólie 136
 z Británie 157
 civilizace
 definice 67–68
 faktory ovlivňující rozvoj 70–71
 pestrost 71–72
 šíření 157–159
 vznik prvních civilizací 59, 60, 64, 66–67, 66, 68–69, 72, 78
 civilizace údolí Indu
 písmo 70
 umění 73
 zrod měst 69

Č

červený okr 42
 Čína
 dynastie Šang 69, 71
 první civilizace 61, 68, 69
 první používání ohně 27
 první používání železa 71
 zrod měst 69
 člověk, počátky 10–32, 34–38, 52
 viz též hominidi; druhy *Homo*

D

Damašek, amorejská říše 93
 Dáreios I. (558–486 př. n. l.), perský král (522–486 př. n. l.) 178
 David, izraelský král (1060–979 př. n. l.) 168–169
 diferenciace podle pohlaví
 v ekonomických rolích 21, 48
 doba bronzová 39, 58, 107
 kovová měna 138–139
 přechází v dobu železnou 135, 150
 doba kamenná 39, 40, 46, 48
 doba ledová 12–14, 13, 34, 37
 v mladém paleolitu 39–40, 41, 45, 50, 52, 56
 viz též zalednění
 doba železná 39
 domestikace zvířat 53, 53, 54, 55
 domov 18, 30, 31
 vývoj 21
 doprava a cestování
 karavany 136, 137
 káry 136
 osly a soumaři 136
 velbloudi 136
 vodní 102, 102, 137
 viz též válečné vozy
 Dórové 153–154
 Dumuzi, sumerský bůh 77
 Dúr Šarrukén 177
 Džebel Músa 167
 Džóser, egyptský král (2630–2611 př. n. l.) 105

E

Edómci 169
 Egejs 128, 135, 142–156
 temný věk Egeidy 152–154
 vylidňování 154
 vzpamatování z temného věku 155
 Egypt 54, 58–61, 73, 93
 antikoncepční metody 118
 dynastie 104, 105
 Hebrejci 129, 162
 choroby 114, 119
 kalendář 111–112
 každodenní život 122
 království Horního a Dolního Egypta 103
 lékařství 118–119
 lodi 101, 102, 102, 137
 magie 113, 118
 matematika 111
 míra kojenecské úmrtnosti 119
 monarchie 105–107
 monumentální stavby 108–110
 mumifikace 114, 119
 nucená práce 120
 oběh peněz 139
 orná půda podél Nilu 103
 periodizace 104, 105
 písaři 108, 109
 politická organizace 102, 103
 první civilizace 68, 100–131
 role faraonů 106–107
 rolnická společnost 120
 řízení pracovních sil 108, 109, 129
 sjednocení 104
 sterilita civilizace 118, 129–131
 symbolika 113
 technika 109, 110–110, 118
 úřednická vrstva 107–108
 zpracování kovů 58, 118
 zrod měst 69
 viz též egyptské umění; egyptská monarchie; pyramidy; hamitské národy
 egyptská monarchie 103, 105–107, 105
 božský charakter faraonů 106–107
 dědictví po ženské linii 123
 faraoni Nové říše 106–107
 obřady faraonů Nové říše 106
 zahraniční sňatková politika 126, 127, 128–129
 egyptské dějiny
 Asyřané obsazují Deltu 173, 173
 dobytí Nubie 125, 125
 Druhé přechodné období 104, 105, 125

expanze říše 126, 126
 konečný úpadek 128–129, 167
 Nová říše 104, 106, 107, 126–129, 146
 periodizace 104–105, 105
 První přechodné období 104, 105, 124, 125
 Stará říše 104, 106, 118, 124–125
 Střední říše 104, 107, 114, 125–126
 styky se zahraničím 124, 126, 126, 127
 útok mořských národů 127, 128, 129, 133, 161
 vpády Hyksosů 125–126, 134, 146
 egyptské náboženství 112
 a magie 113
 Atonův kult 115, 127, 127
 božský charakter králů 106–107, 125
 hroby 117, 119, 122, 122, 123
 Kniha mrtvých 67, 118
 panteon bohů 114, 123
 pestrost 115
 pohřební obřady 113–114, 113
 posedlost smrti 113–114
 posmrtný život 107, 114, 122
 všeprostupující osa života 112–113
 viz též náboženství; chrámy
 egyptské umění 64, 108, 115–116
 krétský vliv 146
 mezopotamský vliv 100, 101, 103, 115
 nástěnné malby 120, 121, 126
 naturalistické zobrazování každodenního života 115, 119, 120, 121, 122, 123
 naturalistický styl za Achnatona 127
 renesance za Nové říše 126
 sochařství 108, 109, 126
 v hrobech 117, 119, 120, 122, 123, 124
 vliv za hranicemi Egypta 116
 vývoj basreliéfu 103
 egyptský kalendář 111–112
 Elam, země 91, 173
 ovládní Achaemenovci 176
 Elamci 78
 dobytí Uru 92, 93
 Elba 99
 Eliáš (zhruba polovina 9. století), hebrejský prorok 170
 Enki, sumerský bůh 84
 Enkidu 81, 82
 Enlil, sumerský bůh 84, 84, 98
 Epos o Gilgamešovi 79, 80–82, 81, 97, 174
 Eridu 79
 Éset, egyptská bohyně 114, 123
 Etiopie, nálezy hominidů 19, 21
 Eufrat 72, 76–77
 Evropa, postava řecké legendy 148
 evoluce antropoidů 17

F

faraoni 107, 124
 krvesmilné sňatky 123
 role 106–107
 foinická kolonizace 156, 157
 Foiničané 156–158, 158
 abeceda 140, 157
 bůh 158
 dobytí Izraelem 168–169
 kolonisté 157
 měna 139
 obchod 156–158
 pohřebiště v Puig de Molin 159
 fosilní pozůstatky hominidů 19, 20, 23

v Hadaru 18
 v Olduvaji 19, 21, 21, 22
 Francie
 budovy v mladém paleolitu 48
 obyvatelstvo v neandertálském období 46
 Frygové
 přemožení Chetitů 161
 zánik říše Frygů 176

G

geologické změny v čase 10–11, 12
 Gilgameš, král Uruku (3. tisíciletí př. n. l.) 81, 81, 81
 Gíza, pyramidy 110
 gramotnost
 Sumer 80
 šíření 140–142
 Gudea, vládce Lagase (21. století př. n. l.) 93
 Gutejci 91, 93

H

Hagia Triada na Krétě 151
 hamitské národy 74, 102
 Hathór, egyptská bohyně 100, 106
 Hatšepsut, egyptská královna (1490–1470 př. n. l.) 126
 pohřební chrám 116, 126
 hazardní hry 142
 Hebrejci, semitský národ
 abstraktní pojetí boha 162
 exodus z Egypta 166, 167
 monoteismus 163–166, 170–171
 původ 162–163
 prorokové 170–171
 usazení v Kanaánu 163, 164, 166–67, 170
 v Egyptě 129
 vládci 165
 vyhnanství v Babylonu 172
 zamezení přístupu k železu 168
 zničení kanaanejské kultury a náboženství 167
 viz též Izrael
 hebrejský vliv na křesťanství 171
 hebrejští proroci 168, 170–171
 Heléni 156
 Héraklés, řecký hrdina 153
 Hérodotos (484–424 př. n. l.), řecký historik 112, 177
 hieroglyfy 100
 hliněné tabulky 80, 117, 174
 palácové archivy v Eble 99
 palácové archivy v Mari 96
 v Knóssu 147, 148–150, 151, 151
 v Pylu 151, 152
 Homér, autor *Íliady* a *Odyseje* 140, 153, 155, 155
 hominidi 17, 18–19, 20, 34, 39
 archeologické nálezy
 Acapuerca 30, 31
 Ambrona 29
 Dmanisi 22
 Koobi Fora 22
 Lan-tien 23
 Nariokotome 22
 Olduvaj viz Olduvajská rokle
 Princevent 48
 Skhul, jeskyně 38
 Šánidár, jeskyně 37

Terra Amata 25
 Torralba 29
 Australopithecus 11, 18, 19–20, 20, 23, 24, 28
 datovací metody 32
 délka života 30
 difúze 22–23
 evoluce 11
 fosilní pozůstatky v Olduvaji 19, 21, 21, 22
 fyziologické změny 23–25, 26
 Homo viz jednotlivé druhy
 kamenné artefakty 39
 „Lucy“ 18
 Proconsul (*Dryopithecus*) 16
 prodloužené dětství 24, 25
 rození mláďat 24, 25
 samice ztrácejí říjí 24–25
 užívání nástrojů 18, 20–21, 22, 23
 velikost mozku 19, 23–24, 34, 36
 Homo erectus 23, 24, 27, 28, 32, 34, 35
 Dmanisi v Gruzii 22
 kultura a tradice 30
 lov 28–30, 29, 31
 nástroje 27
 oheň 27, 28, 31
 Olduvajská rokle 21
 schopnost působit na prostředí 26
 schopnost stavět 25
 šíření za hranice Afriky 22, 23
 vývoj lebky 24, 34, 35
 znaky člověka 32
 Homo habilis 11, 19, 20, 20, 21, 22, 24
 nástroje 27
 Homo sapiens 11, 23, 34, 38, 38, 45
 adaptabilita 52, 56, 61
 analýzy kyseliny deoxyribonukleové u lidských pozůstatků 46
 fyziologické změny 52
 lovci-sběrači 46, 48, 52, 57–58
 neolitická kultura 50–54
 původ 32, 35
 rasová a národnostní diferenciace 46–48
 rychlost změn 60–62, 64
 šíření 39, 40
 válka 57–58
 vývoj lebky 24, 25, 34, 35
 Homo sapiens neanderthalis viz neandertálc
 Homo sapiens sapiens 36, 39
 nástroje a zbraně 41
 počátky 35, 38
 prvotní výskyt 38
 se objevuje v Evropě 40
 Hór, egyptský bůh 104, 106, 112, 114
 hrací stolky 142, 142
 hrnčířství
 Egypt 118
 minójské 145, 148
 neolitické 55, 56, 62, 67
 počátky v Japonsku 59
 sumerské 79, 88
 urucké nádoby 79
 hroby
 Agamemnón, mykénský král 153
 egyptské 115, 117, 119, 122, 122, 123, 125, 128
 mykénské 140, 155
 Údolí králů 110, 117
 Ur 89
 Hyksosové, semitský národ
 a minójská Kréta 146
 dobývají severní Egypt 125, 126

v Josefově době 163
 válečné vozy, zavedení v Egyptě 125
 vyhnání z Egypta 126, 134

CH

Chafré, egyptský král (2555–2532 př. n. l.) 105, 110, 111
 Chaldejci 173, 175, 178
 chalkolit 51
 Chammurabi, babylonský král (1792–1750 př. n. l.) 93–94, 98
 zákoník 93, 94–95
 Chattušaš, hlavní město Chetitů 60
 Lvi brány 162
 Chauver, jeskyně v údolí Ardèche 43
 Chetitě 160, 161
 a Mykény 152
 diplomatické styky s Mykénami 152
 Kadeš, bitva 129
 matka Bohyně 61
 monopol na železo 159–160
 přijetí klínového písma 98
 říše 160
 sousedé Amorejci 93
 tlak na Mitannce 127
 úpadek 129, 160–161, 172
 vpád do Anatólie 74, 159
 vyvrácení Babylonu 94, 98, 159
 zpracování železa 135
 Chorsabad, asyrský palác 174
 chrámy
 Egypt 106, 110, 110
 Abú Simbel 112, 128, 129
 Hatšepsutin pohřební chrám 116, 126
 Karnak 75
 Pilak 64
 Sobketpeův 124
 Jeruzalém (Šalomounův) 157, 166, 170
 Mardukův 176–177
 Sumer 79, 83, 86, 87, 91
 Chufev (Cheops), egyptský král (2552–2528 př. n. l.) 105
 pyramida 109, 110, 110

I

Ílias (od Homéra) 154, 155, 155
 Imhotep (kolem 2800 př. n. l.), egyptský architekt a bůh 109
 Inanna, sumerská bohyně 77, 78, 79, 86
 Indie, první civilizace 68
 indoevropské národy 74, 93, 98, 160
 kořeny mykénské civilizace 151
 tlak na Úrodný půlměsíc 133
 Iónové 153–154
 Írán 133
 indoevropský národ 93
 Médové 175
 pozůstatky neandertálců 35–36
 přesuny do Anatólie 74
 styky s Mezopotámií 77–78
 islám, hebrejský vliv 170
 Íštar, semitská bohyně 148
 Íštar, sumerská bohyně 81, 84, 87
 Íštulilum, vládce v Mari (21. století př. n. l.) 98
 Izajáš (8. století př. n. l.), hebrejský prorok 171, 178
 Izák, hebrejský patriarcha 163
 Izrael 171

dobyty Asyřany 168, 170, 172, 173
království 168
obnovení smlouvy 166
severní království 168, 172
smlouva s bohem 164
ztracené kmeny 168, 172, 173
viz též Hebrejci; Jeruzalém

J

Jahve, hebrejský bůh 164, 167, 171
a Mojžíš 166, 167
smlouva s Izraelci 164
Šalomounův chrám 157, 170
tvořivá moc 164–166
Jáko, hebrejský patriarcha 163, 164
Japonsko
Ajnové 59
počátky hrnčířství 59
Jehú, král Izraele (842–814 př. n. l.) 169
Jeremjáš (626–586 př. n. l.), hebrejský prorok 171
Jericho, prehistorická vesnice 56, 57, 66
Jeruzalém
Archa Úmluvy 166
dobyty Babyloňany 168, 171, 172, 176
hlavní město Izraele 168
hlavní město království Judska 168, 172
Šalomounův chrám 157, 166, 170, 172
za prvních Hebrejců 167
viz též Hebrejci; Izrael
jeskyně 27, 35, 37, 43, 46, 47, 49, 56
jeskynní malby 42–44
ve Francii 43, 49
ve Španělsku 47, 50, 51
viz též umění; skalní umění; sochařství
jihovýchodní Asie, nejstarší známé zemědělství 53
jízda 133, 134–135
asyrská 175, 175
skytská 175
Josef, hebrejský patriarcha 163
Judsko, hebrejské království 168, 172
kmeny odvedené Babyloňany do vyhnanství 168, 171, 172, 176
jura 12

K

Kadeš, bitva 129, 160
Kalach, babylonské město 94, 156
kambrum 12
kamenné nástroje viz nástroje
Kanaán
Filištiné se usazují v Kanaánu 161
Hebrejci v Kanaánu 163, 164, 166–167
zničení Hebrejců 167
kanibalismus 38
Kappadokie 138
Kartágo, foinická kolonie 157
Kaššité 133, 134
použití koňů ve válce 134
zikkuraty 83
kenozoikum 12, 17
Kilikie 173
Kitión, foinická obchodní stanice 157
klimatické změny
a společenský vývoj 40
jako možná příčina vyliďňování
v Egeidě 154
současná relativní stabilita 64
v době kamenné 8, 40, 45, 52

vliv na demografickou situaci 73
vliv na evoluci 11–15, 16, 35, 46
vliv na údolí Nilu 101
zalednění 13
kmeny Izraele 168, 172, 173
kněžská třída 71
Egypt 115
hebrejská 171
Sumer 85
knižisk pomáhá šíření Starého zákona 162
Knóssos 158
fresky 143, 146
mínójský palác 143, 143, 146, 150
několikrát obnova 146
plán 147
sídló mínójského panovníka 144
zhroutení 150–151
zničení 145
kočovníci ze střední Asie 175
kolo, vývoj 71
použití v Sumeru 88, 89
s obručením 135
v Egyptě 118
koně
doprovázejí Achaje 150–151
jízda na koních 54
využití v boji 134–135
Kréta
mínójské písmo 140
neolitická kultura 142–143
řečtina 140
vláda 144
zemědělství 144
viz též Knóssos, mínójská civilizace
křída 12, 14
Křováci 29, 63
kultury
acheulénská 27
aurignacká 42
klasifikace podle nástrojů 41
magdalénská kultura 42, 49
moustierská 36
neolitická viz neolitická kultura
olduvajská 27
solutrénská 42
vzájemná výměna 72–73
Kúš, africké království 125
Kyklady 144, 154
Kypr 157, 173
Kýros (zemřel 529 př. n. l.), perský král 178

L

La Brea, naleziště fosilních pozůstatků 33
lantinský člověk (*Homo erectus*) 23
Lascaux, jeskyně v Dordogni 49
Leakey, Louis (1903–1972) 19
Levanta
mylénská obchodní stanice 152
pobřeží 54, 126–127
předmět sporů 133
Libanon
a Sumerové 91
Foiničané 156
vývoz cedrového dřeva 83
Libye, útok na egyptskou Deltu 161
lidské plemeno se světloú pokoužkou 73–74, 93
v Sumeru 78
literatura
Aššurbanipalova knihovna 174

Mezopotámie 174
podněcovaná městy 71
Sumer 80–82, 83
lodní doprava
egyptská 73, 102, 102, 137
foinická 157
mínójská 145
neolitické vydlabané kánoe 137
plachty 137
vesla 137
lov 21, 27, 31, 41, 46
mořských živočichů 41
prvopočátky šlechty 57–58
ustupuje zemědělství 53
velké zvěře 28–30, 31, 140
zobrazení v umění 42, 43, 134, 173
Lucretius 39
„Lucy“ (samice hominida z Etiopie) 18
Luxor, chrám 65

M

magdalénská kultura 42, 49
Malá Asie 82, 83, 159
achajské osídlení 155
mylénská kolonie 152
manželství a rodina
Sumer 86–87
v Egyptě 123
mapy
asyrská říše 174
dvanáct izraelských kmenů 168
Homo erectus se šíří po Africe 22
chetitská říše 160
kolonizace Ameriky 40
kolonizace Austrálie 41
místa nezávislého rozvoje zemědělství 55
novodobý *Homo sapiens* 39
objevy neandertálských pozůstatků 36
orná půda ve starověkém Egyptě 103
paleolitické venuše 45
první hominidi 20
rodiště prvních civilizací 66, 72
Úrodný půlměsíc 72
Marduk, babylonský bůh 97–98, 164, 176–177
elamští dobyvatelé odvěkli Mardukovu sochu 98–99
Mardukova nadvláda 176, 177
Mari
babylonské město 94, 96
palác 92, 96
sumerské náboženské středisko 84, 85–86, 87
vyplenění Chammurabim 96
matematika
babylonská 97
egyptská 111
sumerská 87–88
mayská civilizace ve Střední Americe 59
Médové 175, 176, 178
měď 135
měděné pruty 137
jako peníze 138, 138
na Sinaji 125
z Anatólie 83
z Jugoslávie 136
z Kypru 136
zpracovatelský podnik 169
měna 138–139
Meni (32. století př. n. l.), král Egypta 104, 106, 124
Menkauré, egyptský král (2532–2510 př. n. l.) 105, 106, 110
Mennofer, hlavní město Staré říše, Egypt 106, 109, 120, 125
Mentuhotep II., král Egypta (2061–2010 př. n. l.) 70
města, počátek vývoje v Mezopotámii 77
městské státy
jejich absence v Egyptě 103
v Sumeru 89
městský život 71, 77, 78, 142
mezolit 40, 51, 50
Mezopotámie 73, 76, 93–94, 94
dějiny 89–92
monumentální architektura 79
obchodní metody 138
první civilizace 68, 76–78
první použití tažných kár 136
sjednocení za Chammurabiho 93
styky Hamitů se Semity 74
šíření gramotnosti 140
Úrodný půlměsíc 54
vynález peněz 138
zrod měst 69
militarismus akkadské říše 90
mínójská civilizace na Krétě
náboženství 148, 151
námořní moc 145–146
obchod a pirátství 145
paláce 143, 143, 144, 146–147, 148–150
počátky 68
stavba měst 146
umění 143–147, 145, 148, 151, 151, 159
vláda 148–150
zkvalitněné pěstování obilnin 144
zničení 144
zrod měst 69
životní styl 147–148
viz též Knóssos; Mínoš; Mínoštauros
Mínoš, legendární král Kréty 143–144, 148
Mínoštauros, legendární nestvůra 143, 148
miocén 11, 17
Mitannci 127–128, 172
mladý paleolit 39, 40, 52
pronikání člověka do všech světadílů 46, 48
rasová diferenciacie 46
stavění přístřešků 48
zrychlené tempo změn 60
Mohendžo-Daro 70, 73
Mojžíš (14. století př. n. l.), hebrejský patriarcha 129, 166, 167
monarchie
egyptská viz egyptská monarchie
hebrejská 168–170
sumerská 55, 89
vytváří úřednickou vrstvu 141
mongoloidní národy 46
monumentální architektura
egyptská 108–110
mezopotamská 79
viz též stavby
mořské národy 129, 133, 160, 161
Muvatalliš, chetitský král 129, 160
Mykény 151
a Chetitě 152
civilizace 151–152
hroby 140, 155
zhroutení 152–153

N

náboženství
 a morální zákony 171
 a politika 85
 babylonské 97–98, 176–177
 egyptské viz egyptské náboženství
 hebrejské 163–166
 minójské 148, 150, 151
 monoteismus 164
 počátky 37, 44, 67, 71
 projev diferenciace 142
 sošky plodnosti 148
 Sumer 79, 82–85, 97–98
 Nabukadnezar II., babylonský král
 (604–562 př. n. l.) 168, 171, 176, 177, 178
 námořní moc
 Kréty 145–146
 Šalomouna 169
 Narám-Sín, akkadský král
 (2254–2218 př. n. l.) 90
 Narmer, egyptský král (30. století př. n. l.), paleta 100, 101, 104
 národy Palestiny 161, 168
 nástroje 18, 20–21, 31, 54, 109, 135, 135
 Etiopie 21
 harpuny 41, 42
Homo sapiens 41
 jehly
 bronzové 59
 z kosti 41
 kamenné 27, 39–40, 41, 51, 52, 54, 89
 z obsidiánu 54
 z pazourku 36, 41, 42
 z pěstního klínu 23, 26, 26
 neolitické 51, 52
 paleolitické 42
 údolí Jordánu 21
 zemědělské 52, 54, 58–59
 železné 58–59
 neandertálci (*Homo sapiens neanderthalis*)
 11, 28, 35–38, 37, 37, 38, 39
 artefakty 36
 kanibalismus 38
 množství obyvatelstva 46
 moustierské pazourkové nástroje 36
 odcházejí ze scény 38
 pohřební obřady 36–38, 44
 představa posmrtného života 37, 44
 roztroušené nálezy 35–36
 válčení 38
 výskyt pozůstatků 35–36, 36
 zacházení s prostředím 36
 Nefertiti, Achnatonova choť 127
 neolit 40, 51
 zemědělské usídlení v Mezopotámii
 76–77
 neolitická kultura 50–54, 56–62
 archeologická naleziště 142
 Catal Höyük 60, 61
 Cueva de los Murciélagos 56
 Jericho 57
 Langweiler 62
 egejské ostrovy 142
 Egypt 102–103
 hrnčířství 55, 56, 62, 67, 77
 Jang-šao 61
 kamenné nástroje 51, 52, 54
 košíkářství 56
 Kréta 142
 specialisté žijící z přebytku potravin 56

trvanlivější sídla 56
 vydlabané kánoe 137
 vývoj zemědělství 52–58
 živná půda, z níž vzchází civilizace 52
 Nil 101
 doprava 101, 102
 každoroční povodně 101, 103, 112, 120
 faraonové řídí vzestup a pokles 106
 kosmický rytmus 113
 základ egyptské civilizace 100–101, 131
 Ninive, babylonské město 90, 94, 134, 173, 174
 reliéfy 134, 136
 vyplnění Médy 176
 Nippur, sumerské město 84, 86
 Núbie 125, 126, 139, 161
 cizí žoldnéři najímaní egyptskou armádou 124
 dobytí Egyptany 125, 125
 Nút, egyptské božstvo 112

O

oběti, Sumer 83, 85, 89
 obchod
 bez peněz 139–140
 egyptský 103–104, 125, 126, 139
 minójský 145–146, 12
 Mykény 152
 námořní 137
 peníze a prostá směna 138–140, 138
 podněcování pokroku v kontinentální Evropě 158
 rostoucí složitost 135–137, 146, 158
 směna zboží 138, 140
 stimulace poptávky po kovových výrobcích 135–136
 sumerský 88–89
 obilniny
 ječmen 89, 108
 na Krétě 144
 planý ječmen 54
 proso 53, 89
 pšenice 89
 pšenice dvouzrnka 54, 108
 rýže 53
 skladování 138
 v Egyptě 108
 v Mezopotámii 76–77, 89
 v Úrodném půlměsíci 53–54, 77
 viz též zemědělství
 obléhání měst 132, 133, 136, 170, 175
 obyvatelstvo a demografické chování
 pravěké 46, 54, 56, 58
 přírůstek 73
 tlak způsobený přelidněním 73
 vyhlidňování v Egeidě 154
Odyssea od Homéra 155, 155
 oheň
 první používání ohně 27
 společenský význam 28
 vaření 27
 olduvajská kultura 27
 Olduvajská rokle v Tanzanii
Homo erectus 21
Homo habilis 19, 21
 odpadky 28
Paranthropus boisei 19, 21
 pozůstatky hominidů 19, 21, 21, 22
 první domov 21
 první přístřešek 21
 oligocén 17

olivky 144
 opevňování 133, 159
 opice a poloopice 15, 16, 16, 17
 opracování mědi 58, 102, 135
 otroctví
 babylonské 95–96
 egyptské 120

P

paláce 96, 99, 142
 Akrotiri 149
 asyrské 172, 174, 176, 177
 Babylon 179
 egyptské 106, 110
 Kalach 132
 Knossos 143, 143, 147, 150
 Mari 92, 96
 minójská Kréta 143, 143, 144, 146–147, 148–150
 Ninive 134, 173
 paleolit 39–48
 hlubší třídění 39–40
 kulturní diverzifikace 56
 nástroje 42
 zbraně 41
 paleozoikum 12
 Palestina 35, 54, 125
 a Egypt 126
 předmět sváru 133, 167
 původ jména 161
 Pangea 10
 papyrus 67, 117–118, 140
 papyrové čluny 102
Paranthropus boisei 19, 20, 21
Paranthropus robustus 20
 Pásifacé, legendární manželka Mínóa 143, 148
 Peloponnésos 150
 peníze, vynález 138–139, 138
 perm 12
 Persie 133
 útočí na Babylon 177
 pěstní klíny 23, 26, 26
 písmo 70, 71, 71, 140, 141
 babylonský palác v Mari 96
 Egypt 103
 foinická abeceda 140, 157
 hebrejské 167
 hieratické 140
 hieroglyfy 70, 100, 117, 117, 140, 141, 150
 Kanaán 167
 klínové 70, 80, 80, 85, 97, 117, 140
 lineární A a lineární B 141, 147, 150
 minójská Kréta 140, 150
 semitské, odvozené z hieroglyfů 117
 spojení s účetnictvím 140
 válečkové pečeti 79
 vynález v Sumeru 79–80, 80
 výuka ve speciální škole 108
 viz též písmo
 počátky lidského rodu 10–32
 pohřební rituály 36–38, 85, 151
 v Egyptě 113–114, 113
 poloopice 14–15
Popis Egypta 64
 právo a právní instituce
 Chammurabiho zákoník 93, 94–95, 95
 Chetité 159
 práva otroků 95
 práva žen 86–87, 95, 123

Sumer 86, 87, 95
 zákon jako všeobecně přijímaná idea 141
 zavedení jediného zákona za asyrské nadvlády 173
 primáti 14
 vývoj 16, 18
 Proconsul (*Dryopithecus*) 16, 17
 Přední východ
 asyrské vlivy 173
 klíčová oblast vývoje 53–54, 59, 67–70, 72–74
 kulturní diverzifikace 56
 lidské plemeno se světlou pokožkou 73–74
 náboženský vývoj 163–164
 období zmatků 158–159
 obchod viz obchod
 počátky zemědělství 53, 67
 první civilizace 159–178
 šíření gramotnosti 140
 tradiční příběhy o potopě 81
 vynález papýru v Egyptě 117–118
 železo 160
 viz též jednotlivé země
 psací materiály
 hliněné tabulky viz hliněné tabulky
 kůže (pergamen) 117
 papír 117
 papyrus 117–118, 140
 rákosové písátka 80
 Pylos 151
 pyramidy 109–110, 114
 v Gíze 110, 111
 v Sakkáře 109

R

radiokarbonová metoda 32, 70
 Ramesse II., egyptský král (1290–1224 př. n. l.) 75, 105, 114, 117, 128, 129, 160
 Ramesse III., egyptský král (1200–1168 př. n. l.) 129
 Ramesse XI., egyptský král (12. století př. n. l.) 129
 Ré-Harachtej, egyptský bůh 130
 Rechabeám, král Judska (930–914 př. n. l.) 168
 Rímsín, král Larsy (1835–1823 př. n. l.) 93
 Rimuš, akkadský král (2078–2047 př. n. l.) 90
 rosettská deska 117
 rození mláďat 25
 rozvoj měst 69, 89
 Rudolfovo jezero v Keni 19

Ř

Řecko
 doprava 136
 jazyk 140
 literatura 155, 155
 mykénská civilizace 151–152
 obchod s minójskou Krétou 145–146
 první kovové předměty 142
 znalost písma 140
 řeč 26, 28
 aramejšтина, kterou šířili Asyřané 173
 dórské dialekty 153
 indoevropské jazyky 74, 98

jazykové odlišnosti mezi národy 74
počátky 31
řečtina na Krétě 140
sumerština 78, 80, 82

S

Sahara 8, 35, 53
Sakkára, pyramidy 109
Salmanassar III., asyrský král (858–824 př. n. l.) 169
Samarkand, neandertálské pohřebiště 37
Samař, hlavní město Izraele (severního království) 168, 170, 172
samice hominidů ztrácejí říji 24–25
Samuel, hebrejský prorok 168, 170, 171
Sargon I., akkadský král (2334–2279 př. n. l.) 90, 91
Sargon II., asyrský král (721–705 př. n. l.) 174, 174, 177
sarkofágy 113, 131, 151
Saul (zemřel kolem 1010 př. n. l.), izraelský král 168
savana 15, 18
savci
 antropoidi 17
 evoluce 12–18, 12, 14
 hominidi viz hominidi
 opice a poloopice 15, 16–18, 16
 poloopice 14–15
 primáti 14, 16, 17, 18
semitské národy 74, 78, 133, 156, 162–163, 164, 167, 173
 viz též Hebrejci; Hyksósové
Shinerové, americký zednářský spolek 112
schistosomiáza 119
Schliemann, Heinrich 152, 153, 155
Sidón, foinické město 157
Sinaj 129
 měděné doly 125
 předmět sváru 133
 putování Izraelitů 166
skalní umění
 Afrika 8, 42, 44
 Španělsko 51
 viz též jeskynní malby
Skytové
 vpád do Íránu 175
 zahnání nazpět do Ruska 176
Smyrna 154
Sobketpe, hrob 124
sochařství
 asyrské 156, 157, 176, 177
 egyptské 126
 chetitské 160, 161
 Kykklady 144
 mínójské 150
 paleolitické 44, 45
solutrénská kultura 42
Sparta 153
společenský vývoj
 evoluce 70
 hlubší diferenciacie 142
 institucionalizace moci 141
 klimatické změny 40
 první sídla na Předním východě 56
 první uspořádání kmenů 48
 společenská organizace 77–78
 Egypt, rychlost změn 131
 státnost 141
 u hominidů 30, 31–32

uspořádání podle Chammurabiho zákoníku 94
sporty
 box 142
 přeskakování býků 142, 143, 148
stará doba kamenná 40, 46, 48
 viz též mladý paleolit
Starý zákon, posvátný text Židů
 historické prameny 162, 166, 169, 173
 kniha
 Danielova 177, 178
 Genesis 166
 Izajášova 178
 Jozua 167
stavby
 egyptské 108–110
 mínójské Kréty 142, 143, 145, 146
 náboženské 71
 neolitické 57, 60, 61, 62, 143
 sumerské 71, 88
 Šalomounův chrám v Jeruzalémě 157, 170
stavební materiál
 bláto a cihly z bláta 77, 88, 108, 143
 cihla 67
 kámen 108–109, 110, 118, 143
 steinheimský člověk 34
strava a jídelníček
 bohatší zdroje potravy 41
 důsledek přechodu ke stravě bohatší na uhlovodany 52
 požívání masa 21, 28
 první používání ohně 27
 skladování plodin 138
 v Egyptě 108
 viz též obilniny
Střední Amerika
 první civilizace 68
 zrod měst 69
střední délka života
 hominidů 30
 v mladém paleolitu 52
 ve starověkém Egyptě 122
stříbro
 stříbrné pruty jako platidlo 138
 ze Španělska 157
stupňovitá pyramida 109
Súdán 161
Sumer 78–92
 bohové 84, 84
 dějiny 89–92
 dobyty Elamci 92
 hrnčířství 79
 chrámy 83, 91, 140
 každodenní život zachycený v umění 82, 86, 86, 87, 97
 kulturní střediska 79
 lodi 77
 manželství 86–87
 města 79, 81, 82, 83, 88
 městské státy 89
 mezinárodní obchod 89
 náboženství 79, 82–85, 97–98
 paláce 90
 první civilizace 78–92
 smrt a posmrtný život 85
 technika 87–88
 umění 82, 85–86, 91, 101
 válečné vozy 91, 133–134
 velké monumentální stavby 88
 vliv na Egypt 100–101
 vynález písma 79–80

zemědělství 89
 zikkuraty 84, 88, 91
 ženy a právo 86, 87, 95
swanscombeský člověk 34
Sýrie
 a Egypt 124, 126
 dobyty Asyřany 173
 styky s Krétany 145

Š

Šalomoun (974–937 př. n. l.), izraelský král, 157, 169
 stavitel chrámu 157, 166, 170
 smrt 168, 171
 válečná flotila 169
Šamaš, babylonský bůh 95
Šarrumkin, akkadský král, viz Sargon I.
šaty 36, 41, 50, 82, 86, 122
Šekem, hlavní město Izraele (severního království) 168
šíření Starého zákona 162
šperky 152

T

technika
 egyptská 102, 109, 110–111, 118
 egyptská neolitická 102
 námořní 137
 neandertálců 36
 nová technika užitá u nástrojů a zbraní 41
 paleolitické artefakty 31, 36–37, 41
 používání ohně 27
 první civilizace 69
 první nástroje 18, 20–21, 31
 Sumer 87–88
Thérá 149
 erupce 144
 osada Akrotiri 137
Théseus, hrdina 143
Thutmose III., egyptský král (1490–1436 př. n. l.) 105, 126, 127
Tiahuanaco v Peru 69
Tiglatpilešar III., asyrský král (744–727 př. n. l.) 172, 174
Tigris 72, 76–77, 78, 83, 97, 173, 174
Til Barsib 172
Transvaal, první používání ohně 27
trias 12
trilobiti 13
Trója 160–161
 dobývání 152, 155
 obchod s Mykénami 152
 obléhání 152, 155
 poklad 152
 poklad Átreovců 153
 vykopávky 155
trójské války 155
třetihory 14
třmen 134, 135
Tutanchamón, egyptský král (1360–1350 př. n. l.) 107, 128, 142
tvarování železa 136
Tyros, foinické město 156, 157, 169

U

umění 142
 foinické 156, 157, 158, 159
 mínójské 143, 146–147, 146, 149, 151

nástěnné malby 92, 117, 119, 137
neolitické 57, 68
paleolitické venuše 45, 45
první stopy estetického vnímání 26
sumerské 85–86, 91
zánik v mladém paleolitu 44–45
zdobené předměty 42, 44, 46, 53
viz též jeskynní malby; egyptské umění; skalní umění; sochařství; umění mladého paleolitu
umění mladého paleolitu 42–46, 61
 figurky 42
 skalní umění 42–46
 vrchol a úpadek 44–46
 výklad 42–44
Ur 68, 79, 82, 88, 90, 95
 Abrahamova vlast 163, 164
 hroby 89
 hrnčířský kruh 88
 říše 91, 92
 Urská standarta 87, 91
 vpád Elamců 92, 94
 zikkurat 88, 88
Ur Nammu, urský král (2112–2095 př. n. l.) 78, 85, 91
Úrodný půlměsíc 53–54, 72, 76, 132–133
 chetitská hegemonie 159–161
 ovládání Asýrii 174
 mapa 72
 mísení národů a kultur 73–74, 92, 132
 nájezdy kočovných národů 162, 175–176
 pěstování obilnin 53–54, 77
 terorizování Asyřany 173, 173
Uruk (biblický Erech) 77, 78, 79, 81, 81, 82
Usire, egyptský bůh 106, 112, 114, 118
Utnapištim 81

V

válečková pečertka 80, 100
válečné vozy 89, 107, 135
 Achajů 150–151
 Asyřanů 133, 175
 Egyptanů 107, 107, 125, 126, 128
 Hyksosů 125, 125
 Chetitů 159
 Izraele 169
 použití v boji 133–134
 Sumerů 91, 133–134
velbloudi 136
velikost mozku
 u hominidů 19, 23–24, 34, 36
 u primátů 16, 16
 viz též vývoj lebky
Věset, hlavní město Nové říše, Egypt 106, 120, 123, 125, 127
škola pro písaře 108
vinná réva 144
vláda a správa
 archivy dochované na hliněných tabulkách 80, 96, 147, 148
 mínójská Kréta 148–150
 Mykény 151–152
 Přední východ, jednota za Asyřanů 173
vojenská moc jako vyjádření státnosti 141
vojenská technika 133–135
 Asyřané 132, 175
 Chetitě 159
 postup indoevropských národů 133–134

volný čas 28, 30
 vynález peněz 138–139
 vývoj lebky 25
 hominidů 24, 24, 31, 31, 34, 37
 Homo sapiens 35
 Proconsula 16
 viz též velikost mozku
 vývoj živočichů 12, 14
 vzdělávání
 egyptských písařů 108
 organizace v Sumeru 85
 vznik rasové diferenciace 46

Z

zaleďnění
 oscilace v průběhu čtvrtohor 13
 účinky 13–14
 viz též klimatické změny; doby ledové
 zavláňování a odvodňování
 v Egyptě 108, 118
 v jižní Mezopotámii 77, 89, 90
 vahadla 118
 zbraně 135, 135, 140
 bronzové sekery 58
 egyptské 125
 luk a šípy 51
 oštěp 52

paleolitické 30, 39, 41
 pancíř 155
 v Izraeli 168
 zdokonalený luk z rohoviny
 akkadský 91
 kaššitský 134
 železné 135, 168, 175
 zelenina 108
 zemědělství
 izolovaný vznik v Americe 54, 59
 k čemu vedly přebytky 56–58
 na Předním východě 53–54
 šíření 55
 v Egyptě 101, 108, 120
 vede k růstu obyvatelstva 56
 vznik nadprodukce 56, 67, 71, 77, 79,
 108, 120
 vynález 52–53, 55
 zkvalitněné pěstování obilnin v méněj-
 ské Krétě 144
 viz též obilniny
 Zeus, řecký bůh 148
 zikkuraty 78, 83, 84, 85, 88, 88, 91
 zpracování železa 135, 135
 doba bronzová 58–59, 58, 59
 počátky v neolitu 53
 v Evropě 135–136

Ž

železo
 kola 135
 monopol Chetitů na železo 159–160
 nástroje 58–59, 135
 první použití 58, 135, 136
 šíření na Předním východě 160
 v Číně 71
 zamezení přístupu k železu Hebrejcům
 168
 zbraně 135, 135, 168, 175
 ženy
 a zákon 86, 87, 95
 péče o rostliny 48
 postavení v Egyptě 122–124
 samice ztrácejí říji 24–25
 v Sumeru 86–87
 židovský národ 162
 viz též Hebrejci